

CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA AD PODGORICA

2015/05/18 Javno objelodanjivanje podataka za 2015.
Verzija 1.0.

Datum usvajanja:	18.05.2015.	
Važi od:		
Odobrio:	Menadžment komitet	
Vlasnik:	Odjeljenje računovodstva	
Primjena:	Svi zaposleni Banke	
Povjerljivost:	Javni dokument	

SADRŽAJ

UVOD.....	4
I. POSLOVNO IME I REGISTROVANO SJEDIŠTE BANKE	4
II. FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI	5
III. STRATEGIJA I POLITIKE UPRAVLJANJA RIZICIMA.....	8
III.1. Upravljanje rizicima	8
III.1.1. Kreditni rizik	8
III.1.2. Operativni rizik	9
III. 1.3. Tržišni rizik.....	10
III.1.4. Rizik zemlje	10
III.1.5. Rizik likvidnosti	10
III.1.6. Rizik kamatne stope iz bankarske knjige (IRRBB)	11
III.1.7. Sistem upravljanja rizikom u banci	11
III.2. Ovlašćenja i odgovornosti u upravljanju rizicima	12
III.2.1. Odbor direktora	12
III.2.2. Menadžment komitet	12
III.3. Funkcija upravljanja rizicima.....	13
III.3.1. Sistem donošenja odluka	13
III.3.2. Monitoring i izvještavanje	13
III.3.3.Sistem informacione tehnologije	14
III.3.4. Planovi za vanredne situacije	14
III.3.5. Testiranje na stres	14
III.4. Sistem izvještavanja i mjerenja rizika	15
III.4.1. Kreditni rizik.....	15
III.4.2. Rizik likvidnosti	15
III.4.3. Tržišni rizik.....	16
III.4.4.Operativni rizik	16
III.4.5. Rizik zemlje	16
III.4.6. Rizik kamatne stope iz bankarske knjige (IRRBB)	16
III.5. Smanjenje rizika	17
III.5.1. Kreditni rizik	17

III.5.2. Rizik likvidnosti	17
III.5.3. Tržišni rizik	18
III.5.4. Operativni rizik	18
III.5.5. Rizik zemlje	18
III.5.6. Rizik kamatne stope iz bančine knjige	18
IV. SOPSTVENA SREDSTVA	19
V. POTREBNI KAPITAL I PROCJENA ADEKVATNOSTI KAPITALA.....	20
VI. KREDITNI RIZIK	21
VI.1. Definicija potraživanja u kašnjenju i nekvalitetne aktive (aktiva klasifikovana u kategoriju "C" ili niže).....	21
VI.2. Pregled procesa umanjenja vrijednosti i metodologija izdvajanja rezervacija	22
VI.3. Procjena individualnog umanjenja vrijednosti	22
VI.4. Kolektivna (grupna) procjena umanjenja vrijednosti.....	23
VI.5. Prikaz izloženosti po različitim kategorijama.....	24
VII. STANDARDIZOVANI PRISTUP ZA PONDERISANJE IZLOŽENOSTI	29
VIII. OPERATIVNI RIZIK	30
IX. TEKUĆA ULAGANJA U AKCIJE PRAVNIH LICA	30
X. IZLOŽENOST RIZIKU KAMATNE STOPE IZ BANČINE KNJIGE	32
XI. TEHNIKE UBLAŽAVANJA RIZIKA.....	32
XI.1. Politike i procedure za prihvatanje i upravljanje kolateralom.....	32
XI.2. Opis osnovne vrste kolaterala.....	33
XII. ZAVRŠNE ODREDBE	33

UVOD

- (1) U skladu sa Odlukom o javnom objavljivanju podataka od strane banaka (Službeni list Crne Gore, br. 17/08 i 44/10), Crnogorska komercijalna banka AD, Podgorica (u daljem tekstu: Banka) ovim putem objelodanjuje informacije koje se odnose na:
- a) Poslovno ime i registrovano sjedište banke;
  - b) Finansijske izvještaje;
  - c) Strategiju i politike za upravljanje rizicima;
  - d) Sopstvena sredstva;
  - e) Potrebni kapital i procjenu adekvatnosti kapitala;
  - f) Kreditni rizik
  - g) Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti
  - h) Operativni rizik
  - i) Tekuća ulaganja u akcije pravnih lica
  - j) Izloženost riziku kamatne stope u knjizi banke

I. POSLOVNO IME I REGISTROVANO SJEDIŠTE BANKE

- (1) Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica (u daljem tekstu: "Banka") je osnovana kao nezavisna banka i registrovana je kod Privrednog suda u Podgorici 15. januara 1997. OTP Bank Plc. Budimpešta ima 100% učešća u kapitalu Banke. Banka je registrovana kao akcionarsko društvo. Registarski broj Banke u Centralnom registru Privrednog suda je 4-0001633/040. Banka je od Centralne banke Crne Gore, Rješenjem broj 0101-72/1-2002 od 18. februara 2002., dobila odobrenje za rad. Banka je kod Komisije za hartije od vrijednosti upisana u Registar emitenata hartija od vrijednosti pod brojem 51 (Rješenje broj 02/3-47/2-01 od 12. jula 2001.).
- (2) Sjedište Banke je u Podgorici, Ulica Moskovska bb.
- (3) Na dan 31.12.2015., Banku čine centrala u Podgorici, 14 filijala, 10 ekspozitura i 5 šaltera na teritoriji Crne Gore.
- (4) Na dan 31.12.2015., Banka ima 436 zaposlenih radnika.

II. FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI

- (1) Banka je u obavezi da vodi računovodstvenu evidenciju i priprema finansijske izvještaje u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Crne Gore (Službeni list Crne Gore br. 69/2005, 80/2008 i 32/2011), Zakonom o bankama (Službeni list Crne Gore br. 17/2008, 44/2010 i 40/2011) i ostalim podzakonskim aktima, koji podrazumijevaju primjenu Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja.
- (2) Priloženi finansijski izvještaji su pripremljeni u skladu sa Odlukom o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja banaka (Službeni list Crne Gore, br. 15/2012 i 18/2013)
- (3) Crnogorska komercijalna banka Ad Podgorica, je u protekloj godini nastojala da zadrži vodeću poziciju u bankarskom sektoru Crne Gore, pružajući održiva rešenja i aktivnu podršku u segmentu poslovanja sa fizičkim licima i preduzetnicima i privredi. Banka se u isto vrijeme fokusirala na poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija sa ciljem minimiziranja troškova rizika, kao i na unapređenje IT sistema koji bi podržao planirane poslovne aktivnosti.
- (4) Banka je u maju 2015. godine, izvršila povraćaj subordinisanog duga u vrijednosti od 7,000 hiljada EUR, uz predhodno dobijenu saglasnost Centralne Banke Crne Gore i Odluke Borda direktora, vodeći računa da prijevremena otplata kredita ne ugrožava likvidnost Banke kao i da ostali pokazatelji ne budu ugroženi kao što su koeficijent solventnosti; kapitalna ulaganja, ulaganja u nekretnine i ulaganja u osnovna sredstva, izloženost prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica, zbir velikih izloženosti, izloženosti prema licima povezanim sa bankom i dr.
- (5) U 2015.godini u korporativnom segmentu, Banka je ostvarila dobre rezultate uprkos otežanim uslovima poslovanja, nudeći nove proizvode i usluge na tržištu. Nastavljena je poslovna saradnja sa velikim kompanijama. Akcenat je stavljen na poboljšanje kvaliteta i razvoj proizvoda kroz adekvatnu selekciju bonitetnih klijenata, sa odgovarajućim sredstvima obezbjeđenja. Osnovne poslovne linije u segmentu kreditiranja pravnih lica (SME i LME) i dalje su investicioni krediti i krediti za obrtna sredstva. Osnovne poslovne linije u segmentu depozita pravnih lica su i dalje tekući računi i klasična štednja.
- (6) U 2015.godini Banka je ostvarila dobre rezultate i u segmentu poslovanja sa stanovništvom . Osnovne poslovne linije u segmentu kreditiranja stanovništva i dalje su gotovinski, stambeni i hipotekarni krediti. Akcenat je stavljen na poboljšanje kvaliteta i razvoj proizvoda ,modifikacijom postojećih proizvoda,što je omogućilo poboljšanje prodaje. Modifikovani su sledeći proizvodi: refinans gotovinski kredit, penzionerski kredit sa polisom životnog osiguranja i stambeni kredit "soba više". Takođe je, u sklopu projekta Migracije klijenata na digitalne kanale, napravljen pilot projekat pod nazivom "Kiosk". Ovaj projekat je povećao uspešnost prodaje digitalnih kanala, debitnih kartica, trajnih naloga, SMS service i E-bankinga. Osnovne poslovne linije u segmentu depozita stanovništva su tekući računi i klasična štednja.

(7) U toku 2015 godine, nastavljena je saradnja sa Vladom Crne Gore i drugim korisnicima budžeta. Takođe, u 2015.godini Banka je investirala značajna sredstva u kratkoročne i dugoročne hartije od vrijednosti koje je emitovalo Ministarstvo Finansija Vlade Crne Gore.

BILANS USPJEHA

Za period od 1. januara do 31. decembra 2015.

u hiljadama EUR

Red. br.	Opis	Vrijednost
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	25.328
2.	Rashodi od kamata i slični rashodi	3.610
3.	Neto prihodi od kamata (1 - 2)	21.718
4.	Prihodi od dividendi	13
5.	Troškovi umanjenja vrijednosti	8.244
6.	Drugi troškovi obezvređenja	(388)
7.	Prihodi od naknada i provizija	15.536
8.	Rashodi od naknada i provizija	5.967
9.	Neto prihodi od naknada i provizija (7 - 8)	9.569
10.	Neto dobiti / gubici od finansijskih instrumenata koji se drže za trgovinu	395
11.	Neto dobiti / gubici od finansijskih instrumenata koji se vode po fer vrijednosti kroz Bilans uspjeha	-
12.	Neto dobiti / gubici od investicionih HOV	(70)
13.	Promjena fer vrijednosti u računovodstvu zaštite od rizika (hedžing)	-
14.	Neto dobiti / gubici od kursnih razlika	742
15.	Troškovi zaposlenih	12.465
16.	Drugi administrativni troškovi	6.983
17.	Troškovi amortizacije	3.004
18.	Ostali rashodi	571
19.	Ostali prihodi	5.648
20.	Neto prihodi/rashodi prije vanrednih stavki (3+4-5-6+9+10+11+12+13+14-15-16-17-18+19)	7.136
21.	Porezi i doprinosi iz profita	(1)
22.	Neto Profit / Gubitak (20 - 21)	7.137

BILANS STANJA

Na dan 31. decembra 2015.

u hiljadama EUR

Red.br.	Opis	Vrijednost
1.	Gotovina i depoziti kod centralnih banaka	115.321
2.	Kredit i potraživanja od banaka	97.912
3.	Kredit i potraživanja od klijenata	283.387
4.	Sredstva namijenjena prodaji	-
5.	Finansijska sredstva koja se drže za trgovanje	2.609
6.	Ostala sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	-
7.	Derivatna finansijska sredstva kao instrument zaštite	-
8.	Investicione hartije od vrijednosti	66.546
8a.	- raspoložive za prodaju	136
8b.	- koje se drže do dospelja	66.410
9.	Investicije u pridružena preduzeća i zajedničke poduhvate po metodi kapitala	75
10.	Investicije u zavisna preduzeća	-
11.	Investicione nekretnine/nepokretnosti	-
12.	Nekretnine, postrojenja i oprema	13.104
13.	Nematerijalna sredstva	3.059
14.	Tekuća poreska sredstva	109
15.	Odložena poreska sredstva	172
16.	Ostala finansijska potraživanja	2.141
17.	Ostala poslovna potraživanja	1.151
18.	Ukupna Sredstva:	585.586
	Obaveze:	
19.	Depoziti banaka	181
20.	Depoziti klijenata	478.446
21.	Pozajmljena sredstva od banaka	1.062
22.	Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	2.188
23.	Finansijske obaveze koje se drže za trgovanje	-
24.	Finansijske obaveze koje se vode po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	-
25.	Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-
26.	Izdane dužničke hartije od vrijednosti	-
27.	Rezerve	3.719
28.	Tekuće poreske obaveze	-
29.	Odložene poreske obaveze	351
30.	Ostale obaveze	9.659
31.	Subordinisani dug	-
32.	Ukupne Obaveze:	495.606
	Kapital:	
33.	Aksijski kapital	136.875
34.	Emisione premije	-
35.	Neraspoređena dobit	(87.692)
36.	Dobit/gubitak tekuće godine	7.137
37.	Ostale rezerve	33.659
38.	Interesi bez kontrolnog uticaja u kapitalu	-
39.	Ukupan Kapital: (33. do 38.)	89.980
40.	Ukupni Kapital i Obaveze: (32. + 39.)	585.586

Finansijski izvještaji sa mišljenjem nezavisnog revizora dostavljeni su Centralnoj banci Crne Gore u skladu sa zakonskim propisima.

III. STRATEGIJA I POLITIKE UPRAVLJANJA RIZICIMA

- (1) Strateško opredjeljenje banke je da se usredsredi na svoju osnovnu djelatnost, tj. kreditiranje stanovništva i privrede. Te aktivnosti mogu se podijeliti u tri glavna poslovna segmenta koje banka planira da održava i razvija: poslovanje sa stanovništvom (retail), malim i srednjim preduzećima (SME), velikim pravnim licima i državnim institucijama (LME). Zbog svog strateškog usmjerenja na ključne komercijalne bankarske aktivnosti i nedovoljno razvijenog tržišta kapitala i finansijskog tržišta u Crnoj Gori, banka ne planira da u značajnoj mjeri učestvuje u investicionom bankarstvu i trgovini finansijskom aktivom u cilju ostvarivanja profita.
- (2) Na temelju poslovne strategije, Strategija upravljanja rizicima opisuje vrstu, izvor, veličinu i toleranciju na rizik uzimajući u obzir kapacitet banke da podnese rizik. Kapacitet za preuzimanje rizika predstavlja sposobnost da se apsorbuju gubici koji proizilaze iz rizika kojima je Banka izložena u svom svakodnevnom poslovanju, bez neposredne opasnosti po opstanak Banke. Kapacitet za preuzimanje rizika predstavlja ukupan iznos regulatornog kapitala koji je na raspolaganju za pokriće svih gubitaka, dok nivo tolerancije na rizik određuje iznos kapitala koji banka planira da izdvoji za pokrivanje osnovnih tipova rizika s kojima se suočava.
- (3) Definisani nivo tolerancije na rizik prevodi se u limite tolerancije na rizik navedene u odgovarajućim procedurama upravljanja rizikom za glavne vrste rizika. Definisani kapacitet za preuzimanje rizika i nivo tolerancije na rizik se revidira na godišnjem nivou.

III.1. Upravljanje rizicima

III.1.1. Kreditni rizik

- (1) Kreditni rizik se definiše kao rizik od gubitka zbog propusta klijenta da ispunjava svoje obaveze prema banci.
- (2) Cilj upravljanja kreditnim rizikom je da se maksimizira stopa povraćaja banke, na način da se izloženost kreditnom riziku održava u okviru prihvatljivih parametara. Banka ima uspostavljen sistem za upravljanje kreditnim rizikom svojstvenim za portfolio, kao i rizikom pojedinačnih kredita i transakcija. Efektivno upravljanje kreditnim rizikom je ključna komponenta sveobuhvatnog pristupa upravljanju rizicima i od suštinskog značaja za uspješno bankarsko poslovanje.
- (3) Upravljanje kreditnim rizikom u banci strateški uključuje sledeća područja i funkcije:
  - a) Uspostavljanje odgovarajućeg okvira za upravljanje kreditnim rizikom;
  - b) Uspostavljanje adekvatnog procesa odobravanja kredita;
  - c) Održavanje odgovarajuće kreditne administracije, sistema rejtinga i praćenja;
  - d) Obezbeđivanje adekvatnih kontrola kreditnog rizika.

(4) Osnovni ciljevi upravljanja kreditnim rizikom su da:

- a) Održi ravnotežu između zarade i rizika;
- b) Potencijalni gubici uvijek budu srazmjerni kapacitetu za preuzimanje rizika OTP Grupe kojoj CKB pripada;
- c) Banka razvija i primjenjuje proces upravljanja rizikom koji joj omogućava da bude u skladu sa Bazelskim konvencijama i lokalnim propisima;
- d) Banka prilagodi svoju spremnost da preuzme rizik i toleranciju na rizik promjenama u ekonomskom okruženju.

(5) Strateški cilj upravljanja kreditnim rizikom u naredne 3 godine je da se poboljša kvalitet kreditnog portfolija i uspostavi stroga kontrola troškova rezervisanja za kreditne rizike. U skladu sa tim ciljem dodatno će se, unaprijediti sposobnost banke da analizira rizik i posvetiti veća pažnja monitoringu postojećih plasmana.

III.1.2. Operativni rizik

(1) Strateški cilj upravljanja operativnim rizikom u banci je da se razvije i implementira efikasan sistem upravljanja operativnim rizikom i podigne svijest zaposlenih o ovoj vrsti rizika. U tu svrhu, operativni rizici se moraju identifikovati i ublažiti u skladu sa načelom da troškovi ublažavanja ne prevaziđu potencijalne gubitke izazvane rizičnim događajima. Pored toga, banka će pripremiti adekvatan odgovor na potencijalne krizne situacije koje bi mogle predstavljati opasnost za kontinuitet poslovanja Banke tako što će pripremiti odgovarajući Okvira za održavanje kontinuiteta poslovanja (BCP).

(2) Banka nastoji da minimizira rizike koji proizilaze iz neadekvatnog funkcionisanja internih sistema, procesa, ljudske greške i spoljnih štetnih uticaja, razvojem odgovarajućeg kontrolnog okruženja i uvođenjem kulture upravljanja operativnim rizicima u organizaciji. Ostale operativne rizike treba uzeti u obzir kod odlučivanja o cijenama ili ih treba pokriti osiguranjem.

(3) Operativnim rizikom se upravlja decentralizovano tako da su organizacione jedinice kod kojih postoji operativni rizik odgovorne za upravljanje istim u saradnji sa Odjeljenjem za upravljanje rizikom, analizu i regulativu (RMARD) koje je zaduženo da pruža podršku kod identifikacije, mjerenja, ublažavanja i praćenja rizika, i da obezbijedi metodologiju koja pomaže izvršiocima da blagovremeno i sistematski upravljaju rizikom.

III. 1.3. Tržišni rizik

- (1) Svrha sistema upravljanja tržišnim rizikom u banci je da se minimizira rizik koji proizilazi iz:
  - a) pozicija u knjizi trgovanja;
  - b) deviznih transakcija;
  - c) poravnanja i rizika druge ugovorne strane.
- (2) Jedno od glavnih načela upravljanja tržišnim rizikom je razdvajanje preuzimanja rizika od praćenja rizika i funkcija kontrole, uključujući uvođenje adekvatnih internih kontrola i njihovo kontinuirano unapređivanje.
- (3) U kontekstu upravljanja tržišnim rizikom, Banka ima za cilj da postigne uravnoteženu deviznu poziciju. Otvorene pozicije su dozvoljene samo za svrhe servisiranja naloga klijenta i uvijek se drže u granicama koje utvrdi matična banka (OTP grupa) i u skladu sa propisima CBCG. Držanje otvorenih deviznih pozicija da bi se ostvarila dobit iz određene dinamike deviznih kurseva se neće praktikovati.
- (4) Rizik druge ugovorne strane i rizik poravnanja treba svesti na minimum zaključivanjem ugovora isključivo sa najbonitetnijim stranama i samo u mjeri neophodnoj da se da podrška osnovnoj djelatnosti i potrebama likvidnosti. Strogo će se poštovati limiti pozicija na nivou OTP Grupe i limiti utvrđeni propisima Centralne Banke Crne Gore.

III.1.4. Rizik zemlje

- (1) Strateški ciljevi upravljanja rizikom zemlje definisani su u okviru planova aktivnosti osnovne djelatnosti banke, kao i u okviru upravljanja likvidnošću koje se sprovodi centralizovano u centrali OTP grupe u Mađarskoj. U tom cilju, banka će prihvatiti samo nizak nivo izloženosti riziku zemlje potreban za nesmetani razvoj ključnih komercijalnih aktivnosti banke.
- (2) Da bi se minimizirao nivo rizika zemlje, banka je razvila metodologiju rejtinga i određivanja limita za izloženost riziku zemlje. Rejting i određivanje limita se vrši na nivou grupe od strane OTP Mađarska kako bi se smanjio nivo rizika u slučaju da je veći od nivoa potrebnog za obavljanje ključnih djelatnosti banke.

III.1.5. Rizik likvidnosti

- (1) Glavni cilj strategije upravljanja rizikom likvidnosti je da se uspostavi sistem praćenja likvidnosti banke, kao i kvaliteta, sastava, dospjeća, varijabilnost depozita i izvora sredstava, i na osnovu toga, ostvari stabilno i sigurno poslovanje banke.
- (2) Ciljevi strategije za upravljanje likvidnošću uključuju:

- a) obezbjeđivanje likvidnosti u kratkom i dugom roku;
- b) uspostaviti efektne strategije za održavanje likvidnosti;
- c) obezbijediti adekvatne instrumenti za održavanje likvidnosti;
uskладiti poslovanje sa zakonom I profesionalnim standardima

III.1.6. Rizik kamatne stope iz bankarske knjige (IRRBB)

- (1) Banka nastoji da umanja rizik kamatne stope iz bankarske knjige. U tom smislu, banka neće namjerno zauzimati pozicije da bi ostvarila profit od određenog kretanja kamatnih stopa.
- (2) Kamatni rizik iz bankarske knjige nastaje zbog:
  - a) Promjene u cijenama, ili neusklađenosti dospjeća aktive i obaveza (rizik promjene cijena);
  - b) Promjene u referentnim kamatnim stopama za aktivu i obaveze;
  - c) Promjene u samom obliku krive prinosa (rizik krive prinosa);
  - d) Realizacija finansijske opcije koja implicitno postoji u kreditnim aranžmanima koje Banka ima sa klijentima (rizik opcije).
- (3) Obzirom na složenost aktivnosti, banka je identifikovala rizik promjene cijena kao glavni izvor rizika kamatne stope, dok je uticaj drugih izvora neznatan. Za mjerenje rizika kamatne stope, banka koristi izvještaje o „gapu dospjeća”, kao i modele trajanja (Duration). Da bi se procijenio potencijalni uticaj upravljanja rizikom kamatne stope na njeno poslovanje, Banka razmatra uticaj na njen prihod (perspektiva prihoda) i ekonomsku vrijednosti kapitala (perspektiva prihoda).

III.1.7. Sistem upravljanja rizikom u banci

- (1) Obzirom na opseg i složenost poslovanja, banka je razvila i kontinuirano radi na održavanju i unapređenju efikasnog sistema za upravljanje rizicima koji je u stanju da odgovori na potrebe promjenljivog poslovnog okruženja. Stoga, banka kontinuirano upravlja svim relevantnim rizicima u skladu sa Zakonom i propisima Centralne Banke Crne Gore, uzimajući u obzir standarde upravljanja rizicima koji se primjenjuju na nivou OTP grupe.
- (2) Sistem upravljanja rizicima se sastoji od sledećih elemenata:
  - a) odgovarajuće strategije za upravljanje rizicima;
  - b) usvojenih politika i postupaka za upravljanje rizicima;
  - c) jasno definisanih ovlašćenja i odgovornosti za upravljanje rizicima;
  - d) efikasnog i sigurnog IT sistema;
  - e) planova za nepredviđene situacije;
  - f) testiranja otpornosti na stres.

III.2. Ovlašćenja i odgovornosti u upravljanju rizicima

III.2.1. Odbor direktora

- (1) Odbor direktora je nadležan da definiše prihvatljivi nivo preuzimanja rizika i utvrdi toleranciju na rizike na nivou koji odgovara poslovanju i strateškim ciljevima banke. U tom cilju Odbor direktora odobrava i periodično revidira Strategiju upravljanja rizicima banke, i druge relevantne politike i propisa o upravljanju rizicima. Strategija upravljanja rizicima banke ima ključnu ulogu u sistemu upravljanja rizicima i vršenju kontrole u sprovođenju principa i procedura na visokom novou. Odbor je takođe preuzima nadležan za proces procjene adekvatnosti kapitala (ICAAP).
- (2) Rad Odbora direktora bio je usmjeren na ispunjenje obaveza definisanih zakonskom regulativom i podzakonskim aktima, kao i Statutom i drugim opštim aktima Banke. Odbor direktora Banke je redovno razmatrao sva pitanja od značaja za rad Banke, uključujući mjesečne izvještaje o finansijskim rezultatima, kreditnom i tržišnom riziku, riziku likvidnosti i operativnom riziku, funkcionisanju sistema interne kontrole, izloženostima koje premašuju 10% sopstvenog kapitala i donosio odluke iz svog djelokruga rada.

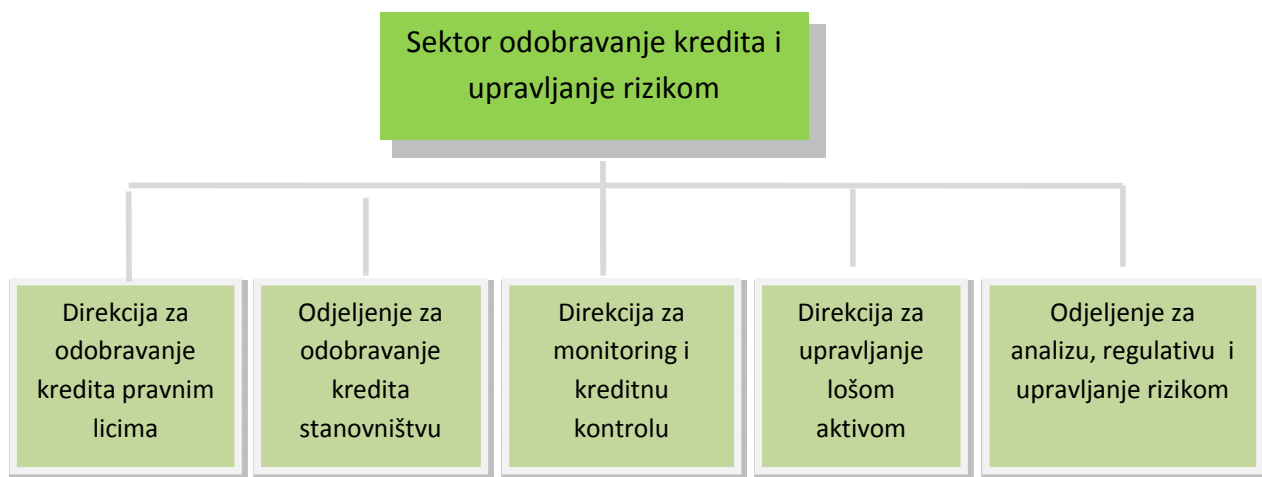
III.2.2. Menadžment komitet

- (1) Menadžment komitet banke je nadležan da sprovodi Strategiju upravljanja rizikom, politike i procedure koje odobrava Odbor direktora, uključujući i uspostavljanje kulture opreznog preuzimanja rizika u organizaciji.
- (2) Menadžment komitet je nadležan da uspostavi zdrave poslovne prakse i strateško planiranje. Poslovni planovi koje je rukovodstvo usvojilo uzimaju u obzir sve relevantne rizike. Od izuzetne važnosti je da u obavljanju svoje upravljačke i nadzorne funkcije upravno tijelo ima kolektivno razumijevanje prirode poslovanja i pratećih rizika. Više rukovodstvo ima presudnu ulogu u razvoju kulture konzervativnog rizika u svim aktivnostima banke. Rukovodstvo mora da obezbijedi da se ta kultura širi u svim organizacionim jedinicama banke i poslovnim linijama. Rukovodstvo vodi računa o tome da banka ima utvrđene limite za tržišni rizik, kreditni rizik, rizik likvidnosti i druge rizike u skladu sa njenim prihvatljivim nivoom rizika i tolerancijom na rizik, čak i u stresnom ekonomskom okruženju. Rukovodstvo vodi računa da dodjela sredstava za funkciju upravljanja rizicima bude dovoljna u iznosu i kvalitetu koji će mu omogućiti da ispuni svoju misiju. Nadležnost Menadžment komiteta uključuje implementaciju ICAAP u banci.

III.3. Funkcija upravljanja rizicima

- (1) Jedan od preduslova za stvaranje kulture rizika je uspostavljanje sveobuhvatne i nezavisne funkcije upravljanja rizicima u cijeloj organizaciji pod direktnom nadležnošću Izvršnog direktora zaduženog za Sektor za odobravanje kredita i upravljanje rizikom, Izvršnog direktora za rizik (CRO). CRO treba da ima dovoljnu nezavisnost i autoritet koji mu omogućavaju da ospori i stavi veto na proces donošenja odluka u banci kako bi obezbijedio uspostavljanje prihvatljivog nivoa rizika. CRO igra ključnu ulogu u identifikovanju, mjerenju i ocjenjivanju sveukupnih rizika s kojima se banka suočava. Njegove dužnosti uključuju razradu strategije i politike upravljanja rizicima i prijedloga za kreiranje odgovarajućeg sistema upravljanja rizicima, nadziranje i odobravanje sistema internog rejtinga i modela za procjenu rizika, i analiziranje i odobravanje rizika za nove proizvode. CRO može ostvarivati pravo veta, ali bi trebao biti nezavisan od funkcija odlučivanja.

Slika 1 Organizaciona struktura i funkcija upravljanja rizicima

III.3.1. Sistem donošenja odluka

- (1) Banka je uspostavila efikasan sistem donošenja odluka koji je u skladu sa organizacionom strukturom, veličinom i složenošću poslovanja banke. Proces donošenja odluka u domenu upravljanja rizicima moraju vršiti kompetentni i iskusni kadrovi unutar organizacionih djelova koji su formirani od strane Odbora direktora za svrhe pružanja podrške aktivnostima upravljanja rizicima.

III.3.2. Monitoring i izvještavanje

- (1) Banka ima uspostavljen sistem za praćenje i kontrolu svih rizika kojima je izložena. Sistem se sastoji od utvrđivanja limita rizika izloženosti i adekvatnih mehanizama za praćenje i izvještavanje o prekoračenju utvrđenih limita. U tom smislu, analiza i praćenje rizika predstavlja osnovu funkciju u procesu upravljanja rizicima.

III.3.3. Sistem informacione tehnologije

- (1) Banka je uspostavila i održava pouzdan informacioni sistem koji omogućava adekvatno prikupljanje i obradu podataka, čije se osnovne funkcije sastoje u sljedećem:
  - a) Mjerenje i praćenje rizika izloženosti na dnevnoj osnovi i u drugim utvrđenim vremenskim intervalima;
  - b) Praćenje prekoračenja limita rizika izloženosti;
  - c) Izveštavanje nadležnih organa odlučivanja i drugih strana uključenih u proces upravljanja rizikom.
- (2) Sistem informacione tehnologije treba da obezbijedi pouzdanu infrastrukturu za identifikaciju, mjerenje i praćenje svih relevantnih rizika u svim segmentima bankarskog poslovanja.

III.3.4. Planovi za vanredne situacije

- (1) Banka je razvila sveobuhvatan sistem planiranja kontinuiteta poslovanja (BCP) usmjeren na identifikaciju ključnih procesa za poslovanje banke, kao i očuvanje njihovog kontinuiteta u slučaju krizne situacije.
- (2) Planovi za vanredne situacije definišu neophodne resurse i alternativne postupke kako bi se u vrijeme krize očuvao kontinuitet važnih procesa. Ti planovi se moraju unaprijediti i redovno revidirati - barem jednom godišnje. Svi zaposleni koji su uključeni u ovaj proces moraju biti adekvatno obučeni za implementaciju planova za vanredne situacije i njihova znanja i vještine treba redovno testirati.

III.3.5. Testiranje na stres

- (1) Banka redovno vrši testiranje na stres kojim testira osjetljivost na pojedine vrste rizika i svezkupnu osjetljivost banke. Stres scenario uključuje pretpostavke o ekstremnim promjenama na tržištu i druge faktore koji mogu imati bitan uticaj na poslovanje banke.
- (2) Obzirom da su kreditni i rizik likvidnosti najvažnije vrste rizika s kojima se banka suočava, okvir testiranja otpornosti na te rizike treba osmisliti tako da se posebna pažnja usmjeri na analizu sposobnosti Banke da apsorbira šokove koji proizlaze iz stres scenarija i očuva finansijsko zdravlje.

III.4. Sistem izvještavanja i mjerenja rizika

III.4.1. Kreditni rizik

- (1) Mjerenje i procjena kreditnog rizika se istovremeno vrši na nivou dužnika kao i na nivou cjelokupnog portfolija.
- (2) Na nivou dužnika utvrđuje se potencijalna rizičnost klijenta na osnovu skupa karakteristika rizika. Za građane, te karakteristike obuhvataju socio-demografske i bihevioralne karakteristike, dok se za korporativne klijente i SME klijente kreditna sposobnost i potencijalni kreditni rizik utvrđuju na osnovu skupa parametara finansijskog rizika (koji se odnose na finansijsko stanje klijenta), kao i poslovnog rizika i rizika privredne grane. Značaj pojedine karakteristike rizika za svrhe predviđanja budućeg rizika klijenta se utvrđuje na osnovu analize istorijskih podataka koje banka posjeduje o svojim klijetima. Sumiranje svih karakteristika rizika ponderisanih vjerovatnoćom njihovog nastanka, daje opštu mjeru rizika za pojedinog dužnika.
- (3) Banka istovremeno vrši i mjerenje kreditnog rizika na nivou cjelokupnog portfolija. Banka kontinuirano vrši procjenu svog kreditnog portfolija u smislu promjena u kvalitetu, sastavu i nivou rezervisanja, i identifikuje uzroke takvih promjena ili mogućeg neispunjenja ciljnih rezultata. Analiza rizika na nivou portfolija, analiza pod-segmenata portfolija, kontinuirano testiranje efikasnosti procesa i primjene limita utvrđenih na osnovu rizika dobijaju sve veći značaj za kreditnu aktivnost banke. U sve većoj mjeri se rezultati različitih statističkih analiza i modela uključuju u biznis prijedloge, odobrenja i odluke. Pri tome se pristup utvrđivanju cijena zasnovan na riziku konstantno razvija i unapređuje.
- (4) Implementacijom aktivnosti monitoringa se ostvaruje ravnoteža između poslovnih ciljeva i opreznog upravljanja rizikom. Kod monitoringa se uzima u obzir vrsta klijenta, priroda proizvoda (individualni/kolektivni), a monitoring se vrši čak i za ona preuzimanja rizika koja se kvalifikuju kao rizici niskog nivoa (na osnovu iznosa preuzetog rizika, nivoa ili vrste pokrivenosti ili iz bilo kojeg drugog razloga). Aktivnost monitoringa je sastavni dio ukupnog procesa kreditiranja i vrši se od samog početka preuzimanja rizika pa do kraja.
- (5) Rukovodstvu se, na mjesečnom i kvartalnom nivou, dostavljaju sveobuhvatni izvještaji o kreditnom riziku sa posebnim osvrtom na koncentraciju rizika, sektorske i regionalne izloženosti i poslove s povećanim rizikom.

III.4.2. Rizik likvidnosti

- (1) Banka mjeri rizik likvidnosti na osnovu projekcija neto gotovinskih tokova, izračunavanjem koeficijenta likvidnosti i korišćenjem izvještaja o gapu likvidnosti na dnevnoj, dekadnoj i kvartalnoj osnovi. Neto gotovinski tokovi se izračunavaju kao razlika između priliva i odliva novca za određeni vremenski period. Prilikom utvrđivanja novčanih priliva i odliva, banka koristi skup pretpostavki kao što je definisano u odluci CKBG o minimalnim standardima za

upravljanje rizikom likvidnosti u bankama. Koeficijent likvidnosti predstavlja koeficijent između kratkoročne aktive i kratkoročnih obaveza kao što je definisano Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama (Službeni list CG, br. 60/08).

III.4.3. Tržišni rizik

- (1) Banka mjeri nivo deviznog rizika izračunavanjem neto otvorene pozicije za sve valute pojedinačno, i na kumulativnoj osnovi za cjelokupan devizni portfolio Banke, pretpostavljajući redovna i ekstremna kretanja valutnih kurseva. Neto otvorena pozicija se izračunava kao razlika između dugih i kratkih deviznih pozicija. Duga devizna pozicija se definiše kao zbir svih deviznih sredstava i pozitivnih deviznih vanbilansnih pozicija, dok kratka devizna pozicija predstavlja zbir svih deviznih obaveza i negativnih vanbilansnih pozicija.
- (2) Rukovodstvo se redovno obavještava o nivou deviznih sredstava kroz izvještaj o deviznom riziku koji sadrži pregled dugih, kratkih i otvorenih pozicija u stranoj valuti zajedno sa limitima izloženosti koje je odredila Centralna Banka Crne Gore i minimalnih zahtijeva kapitala za devizni rizik.

III.4.4. Operativni rizik

- (1) Banka mjeri operativni rizik analizom prikupljenih podataka o gubitku po osnovu operativnog rizika. Banka je uvela sistem za samoprocjenu operativnog rizika (RCSA) kojim se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave, da bi se bolje napravila procijena potencijalnog operativnog rizika. Izvještaj o gubicima uslijed operativnog rizika se prezentiraju rukovodstvu na redovnoj osnovi.

III.4.5. Rizik zemlje

- (1) Za mjerenje rizika zemlje Banka je razvila internu metodologiju za rejting zemlje, kao što je navedeno u Proceduri za upravljanje rizikom zemlje. Metodologija dodjeljuje ocjenu od 1 do 7 svakoj izloženosti riziku zemlje na osnovu različitih ocjena rizika zemlje dobijenih od relevantnih međunarodnih izvora. Na osnovu informacija dobijenih iz tih izvora, banka izračunava rejting zemlje.

III.4.6. Rizik kamatne stope iz bankarske knjige (IRRBB)

- (1) Rizik kamatne stope iz bankarske knjige predstavlja rizik nastajanja gubitka u poslovanju banke usled promjene kamatne stope na bilansne i vanbilansne stavke koje nisu namijenjene trgovini. Za kvantifikaciju rizika kamatne stope iz bankarske knjige banka koristi izvještaj o promjenama u cijenama - neusklađenosti dospijeća aktive i obaveza. Uticaj paralelne promjene krive prinosa od +/- 200 baznih poena (šok standardne stope) se procjenjuje na

neto prihode od kamate (NII) za period od jedne do četiri godine: 1-30 dana, 31-90 dana, 91-180 dana i 181-365 dana.

III.5. Smanjenje rizika

III.5.1. Kreditni rizik

- (1) Kreditni rizik u Banci se kontroliše i umanjuje na nivou portfolija i dužnika tako što se poštuje konzervativan pristup i ograničenja u pogledu kreditnih rizika utvrđena kako bi se ostvarili strateški ciljevi upravljanja rizikom koji su definisani u Strategiji upravljanja rizicima Banke.
- (2) Osim limita izloženosti koje je Centralna banka Crne Gore definisala u svojim zakonskim i podzakonskim aktima, Banka je postavila svoje interne limite kreditnog rizika na nivou portfolija i nivou dužnika. Limiti kreditnog rizika na nivou dužnika su utvrđeni kao sljedeći parametri:
  - a) Limiti koji postoje u preliminarnoj selekciji klijenata u sklopu procesa odobravanja kredita;
  - b) Minimalni kreditni rejting za različite grupe klijenata u procesu odobravanja kredita;
  - c) Minimalni iznos sredstava obezbjeđenja i pravila koja se odnose na razliku između tržišne vrijednosti hartije od vrijednosti i vrijednosti njenog kolaterala.
- (3) Na nivou portfolija, kreditni rizik se kontroliše i umanjuje sistematično u različitim segmentima portfolija. Različiti limiti, izraženi u nekoliko parametara kreditnog rizika, utvrđeni su za svaki segment portfolija u cilju usaglašavanja sa Strategijom upravljanja rizicima Banke. Sljedeći parametri rizika se koriste za postavljanje adekvatnih limita rizika uzimajući u obzir poželjni trošak rizika (risk cost), stope nekvalitetne aktive i koeficijente pokrivenosti koji su definisani u Strategiji upravljanja rizicima:
  - a) Stopa kašnjenja (90+ dana kašnjenja ili DPD/ukupni portfolio);
  - b) Stopa troška rizika;
  - c) Stopa odobravanja;
  - d) Stopa odbijanja;
  - e) Udio odobrenih izuzetaka;
  - f) Portfolio u riziku;
  - g) Procenat restrukturiranih kredita (CPP);
  - h) Udio kredita sa preostalim dospjećem preko 5 godina.

III.5.2. Rizik likvidnosti

- (1) U cilju kontrole i umanjenja rizika likvidnosti, Banka poštuje striktno limite likvidnosti koji su utvrđeni u relevantnim podzakonskim propisima Centralne banke Crne Gore.

III.5.3. Tržišni rizik

- (1) U cilju kontrole i umanjenja tržišnog rizika u poslovima iz oblasti likvidnosti i komercijalnog bankarstva, Banka poštuje striktno limite devizne pozicije koji su definisani relevantnim podzakonskim propisima Centralne banke Crne Gore. Stoga, Banka ne učestvuje u predviđanjima u vezi sa deviznim trendovima koji za cilj imaju ostvarivanje profita od tih strategija.

III.5.4. Operativni rizik

- (1) Operativni rizik se kontroliše i umanjuje na nivou svih organizacionih jedinica Banke. Analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnih rizika preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi Banke se prate i unaprjeđuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika. Uvođenjem sistema samoprocjene operativnog rizika, Banka je podigla ovaj proces na viši nivo proaktivnom procjenom potencijalnih rizika.

III.5.5. Rizik zemlje

- (1) U cilju efikasne kontrole i umanjenja izloženosti riziku zemlje, Banka je razvila detaljan sistem limita izloženosti riziku zemlje kojim se upravlja na nivou Bankarske grupe (OTP Mađarska). U tom cilju, Banka izračunava maksimalne izloženosti prema određenim zemljama uzimajući u obzir sopstvena sredstva Banke, rejting rizika date zemlje i makroekonomski koeficijent zemlje koji pokazuje nivo ekonomskog razvoja i finansijske stabilnosti.
- (2) Detalji o metodologiji se mogu naći u Politici i proceduri za upravljanje rizikom zemlje.

III.5.6. Rizik kamatne stope iz bančine knjige

- (1) Banka kontroliše i umanjuje rizik kamatne stope iz bančine knjige tako što pokušava da uskladi sredstva osjetljiva na promjene kamatnih stopa sa obavezama osjetljivim na kamatnu stopu. U cilju minimiziranja rizika kamatne stope, Banka neće namjerno pokušavati da iskoristi određene trendove kamatnih stopa u cilju ostvarivanja profita.

IV. SOPSTVENA SREDSTVA

Sopstvena sredstva Banke, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala ("Službeni list CG", br. 38/11 i 55/12) iznose 54.653 hiljada eura na dan 31. decembar 2015. godine. Sopstvena sredstva Banke se sastoje od osnovnog kapitala i dopunskog kapitala umanjenih za odbitne stavke sopstvenih sredstava. Struktura sopstvenih sredstava je prikazana u narednoj tabeli.

SOPSTVENA SREDSTVA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

R. br.	Opis	Vrijednost
I/A	Osnovni elementi sopstvenih sredstava	
1.	Uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti	136.875
2.	Rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja	(810)
3.	Obavezne rezerve za procijenjene gubitke izdvojene u skladu sa odlukom koja definiše	9.414
4.	Ukupno (1+2+3)	145.479
I/B	Odbitne stavke pri izračunavanju osnovnog kapitala	
1.	Gubitak iz prethodnih godina	87.692
2.	Nematerijalna imovina (goodwill, licence, patenti, zaštitni znakovi, koncesije)	3.059
3.	Nedostajuće rezerve	-
4.	Ukupno (1+2+3)	90.751
I/C	Osnovni kapital (osnovni elementi sopstvenih sredstava umanjeni za odbitne stavke)	54.728
II/A	Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital	
1.	Subordinisani dug	-
2.	Ukupno	-
II/B	Dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva	-
IIIA	Sopstvena sredstva (osnovni kapital + dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva) prije odbitnih stavki	54.728
III/B	Odbitne stavke od sopstvenih sredstava	
1.	Direktna ili indirektna ulaganja u drugu banku ili drugu kreditnu ili finansijsku instituciju u iznosu većem od 10% kapitala tih institucija	75
III/C	Ukupno odbitne stavke od sopstvenih sredstava	75
IV	Osnovni kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava	54.691
V	Dopunski kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava	(38)
VII	Sopstvena sredstva (IV+V)	54.653

V. POTREBNI KAPITAL I PROCJENA ADEKVATNOSTI KAPITALA

- (1) ICAAP je sveobuhvatan proces procjene adekvatnosti kapitala Banke koji će podržati konzistentnost njene poslovne strategije sa uspostavljenim sistemom upravljanja rizicima. Glavni cilj ICAAP je da unaprijedi odnos između profila rizika Banke, njenog upravljanja rizikom i nivoa kapitala u skladu sa poželjnim profilom rizika. ICAAP predstavlja sastavni dio procesa strateškog upravljanja Bankom.
- (2) S obzirom na veličinu i složenost poslovanja, kao i svoju poslovnu orijentaciju, Banka uglavnom koristi metodologiju definisanu od strane Centralne Banke Crne Gore za utvrđivanje potreba za kapitalom za značajne rizike kojim je Banka izložena. Metodologija koju je definisala Centralne Banke Crne Gore koristi se za procjenu potreba za kapitalom za sljedeće grupe rizika:
  - Kreditni rizik
  - Operativni rizik
  - Tržišni rizik
  - Rizik zemlje
- (3) Pored toga, Banka je napravila svoju sopstvenu metodologiju za procjenu potreba za kapitalom za rizik kamatne stope iz bančine knjige i rizik kreditne koncentracije.
- (4) Izvještaj o procjeni adekvatnosti kapitala Banka priprema mjesečno, na osnovu propisane metodologije Centralne Banke Crne Gore. Rezultat mjesečne procjene adekvatnosti kapitala se uključuje u mjesečno izvještavanje (MIS prezentacija) za Izvršne direktore i Odbora direktora.
- (5) Kvartalna procjena adekvatnosti kapitala se u propisanoj formi šalje Centralnoj Banci Crne Gore u skladu sa propisima. U narednoj tabeli data je struktura potrebnog kapitala i koeficijent solventnosti.

POTREBA ZA KAPITALOM ZA NAVEDENE GRUPE RIZIKA

Na dan 31. decembra 2015. Godine

u hiljadama EUR

Red. br.	Opis	Vrijednost
I	Sopstvena sredstva Banke	54.653
1.	Osnovni kapital	54.691
2.	Dopunski kapital	(38)
II	Ukupno ponderisana bilansna aktiva	265.489
1.	Ponderisana bilansna aktiva	250.973
2.	Ponderisane vanbilansne stavke	14.516
III	Potreban kapital za tržišne rizike	-
IV	Potreban kapital za operativni rizik	6.174
V	Potreban kapital za rizik zemlje	8.004
VI	Potreban kapital za ostale rizike	-
VII	Koeficijent solventnosti kapitala	16.30%

Minimalni nivo koeficijenta solventnosti definisan Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka („Službeni list Crne Gore” br. 17/08 i 44/10) je 10%.

VI. KREDITNI RIZIK

VI.1. Definicija potraživanja u kašnjenju i nekvalitetne aktive (aktiva klasifikovana u kategoriju "C" ili niže)

- (1) Banka klasifikuje bilansne i vanbilansne izloženosti u odgovarajuće klasifikacione kategorije i / ili podgrupe u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama ("Službeni list CG", br. 22/12 i 55/12).
- (2) U skladu sa regulativom Centralne banke, nekvalitetni krediti uključuju sva bilansna i vanbilansna sredstva klasifikovana u kategorije C, D i E:
  1. Kategorija C – "substandardna aktiva" – sa podkategorijama C1 i C2, u koju su klasifikovane stavke aktive za koje postoji velika vjerovatnoća gubitka zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju njihovu otplatu;
  2. Kategorija D – "sumljiva aktiva" u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost dužnika, vrijednosti i izvršivost kolateralu, malo vjerovatna;

3. Kategorija E – "gubitak", u koju se klasifikuju stavke aktive koje će biti u potpunosti nenaplative, ili će biti naplative u neznatnom iznosu.
- (3) U skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, potraživanja u kašnjenju su neizmireni iznosi zajmoprimca prema Banci koji kasne više od 90 dana.

VI.2. Pregled procesa umanjenja vrijednosti i metodologija izdvajanja rezervacija

- (1) U skladu sa IAS 39, nakon inicijalnog priznavanja, krediti i poraživanja se mjere po svojoj fer vrijednosti usklađenoj za transakcione troškove. Nakon inicijalnog priznavanja, krediti i potraživanja se vode po amortizovanom trošku. Na izvještajni datum, Banka je izvršila pregled umanjenja vrijednosti svojih kredita i potraživanja. Finansijsko sredstvo ili grupa finansijskih sredstava imaju umanjenju vrijednosti i gubitak uslijed umanjenja vrijednosti nastaje ako, i samo ako, postoji objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti kao rezultat jednog ili više događaja ("događaj koji je prouzrokovao gubitak") koji su se desili nakon inicijalnog priznavanja sredstva. Takav događaj (ili događaji) mora imati pouzdan mjerljivi efekat na tekuću vrijednost procijenjenih budućih gotovinskih tokova i mora imati podršku u vidu očiglednih podataka.
- (2) Proces provjere umanjenja vrijednosti se sprovodi istovremeno na individualnom i grupnom nivou u zavisnosti od toga da li se kredit smatra pojedinačno važnim. Sve kredite koji premašuju 50 hiljada eura treba smatrati pojedinačno važnim i procjena umanjenja njihove vrijednosti se mora vršiti pojedinačno.
- (3) Sredstva se moraju procijeniti individualno ili kolektivno – grupno.

VI.3. Procjena individualnog umanjenja vrijednosti

- (1) Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava koja se smatraju pojedinačno važnim procjenjuju se individualno na osnovu toga da li postoji objektivan dokaz umanjenja vrijednosti. Utvrđivanje iznosa umanjene vrijednosti podrazumjeva procjenu budućeg gotovinskog toka datog instrumenta koji mora biti diskontovan korišćenjem efektivne kamatne stope za taj instrument, kako bi se izračunala sadašnja vrijednosti tog instrumenta. Iznos umanjenja vrijednosti se zatim izračunava kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti (ugovoreni neizmireni iznos) kredita na datum pregleda i sadašnje vrijednosti instrumenta.

VI.4. Kolektivna (grupna) procjena umanjenja vrijednosti

- (1) Procjena umanjenja vrijednosti se takođe vrši za sredstva koja se ne smatraju pojedinačno važnim. Ona se mogu procijeniti individualno ili kolektivno – grupno. Sva sredstva čije se umanjenje vrijednosti procjenjuje individualno, bilo da su značajna ili ne, za koje nema objektivnog dokaza o umanjenju vrijednosti, uključuju su u grupu sredstava sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika i za njih se vrši kolektivna procjena umanjenja vrijednosti. Glavni razlog procjene umanjenja vrijednosti kredita za koje nije potvrđeno umanjenje vrijednosti na individualnoj osnovi je taj što iako umanjenje vrijednosti ne može da se nađe na individualnom nivou, ono se može pronaći na nivou portfolija.
- (2) U cilju kolektivne procjene umanjenja vrijednosti, finansijska sredstva treba grupisati na osnovu sličnih karakteristika kreditnog rizika koje pokazuju dužnikovu sposobnost da otplati sve dospjele iznose u skladu sa ugovorenim uslovima.
- (3) Odmah nakon dobijanja informacije koja može ukazati na umanjenje vrijednosti određenog sredstva u okviru grupe sredstava, takvo sredstvo se izdvaja iz grupe i njegovo umanjenje vrijednosti se procjenjuje na individualnoj osnovi.

VI.5. Prikaz izloženosti po različitim kategorijama

- (1) U narednoj tabeli prikazane su izloženosti nakon računovodstvenog prebijanja i bez uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika, kao i prosječan iznos izloženosti tokom perioda izvještavanja.

IZLOŽENOSTI PREMA KATEGORIJAMA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Vrsta izloženosti	Bruto izloženosti ¹	Ispravka vrijednosti	Neto izloženosti	Prosječna neto izloženost
Kreditni i potraživanja od banaka	97.912	-	97.912	8.159
Kreditni i potraživanja od klijenata	320.722	37.335	283.387	23.616
- Finansijske institucije	746	11	735	61
- Nevladine organizacije	2.553	104	2.449	204
- Privredna društva	140.004	30.667	109.337	9.111
- Preduzetnici	421	33	388	32
- Fizička lica	158.575	5.999	152.576	12.715
- Kreditne kartice	4.200	391	3.809	317
- Država i državne institucije	12.854	97	12.757	1.063
- Regulatorna agencija	560	6	554	46
- Investicioni fondovi	809	27	782	65
Ukupno	418.634	37.335	381.299	31.775

- (2) Banka je posvećena pružanju kompletne bankarske usluge fizičkim licima, preduzetnicima, malim, srednjim i velikim preduzećima. U tom smislu banka najveći dio svojih operacija sprovodi u centralnom dijelu Crne Gore. Izloženost prema licima van teritorije Crne Gore u najvećoj mjeri se odnosi korespondentne račune preko kojih Banka obavlja plaćanja u inostranstvu.

¹ Bruto izloženost je zbir potraživanja po osnovu kredita, protestiranih garancija, forfetinga i potraživanja po osnovu kamata umanjениh za vremenska razgraničenja naknada.

NETO IZLOŽENOSTI PO GEOGRAFSKIM PODRUČJIMA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Vrsta izloženosti	Crna Gora	Evropska unija	Ostale zemlje	Neto izloženosti
Kredit i potraživanja od banaka	-	90.691	7.221	97.912
Kredit i potraživanja od klijenata	281.281	187	1.919	283.387
- Finansijske institucije	713	-	22	735
- Nevladine organizacije	2.449	-	-	2.449
- Privredna društva	109.337	-	-	109.337
- Preduzetnici	388	-	-	388
- Fizička lica	150.581	171	1.824	152.576
- Kreditne kartice	3.720	16	73	3.809
- Država i državne institucije	12.757	-	-	12.757
- Regulatorne agencije	554	-	-	554
- Investicioni fondovi	782	-	-	782
Ukupno	281.281	90.878	9.140	381.299

NETO IZLOŽENOST PO REGIONIMA I OPŠTINAMA U CRNOJ GORI

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Region	Opština	Neto izloženost po opštinama	Neto izloženost po regionima
Centar	Cetinje	2.654	185.934
	Danilovgrad	3.424	
	Nikšić	16.667	
	Podgorica	163.189	
Jug	Bar	13.449	74.937
	Budva	10.832	
	Herceg Novi	31.384	
	Kotor	10.346	
	Tivat	4.593	
	Ulcinj	4.333	
Sjever	Berane	5,201	20.410
	Bijelo Polje	4,540	
	Kolasin	1,056	
	Mojkovac	1,822	
	Plav	667	
	Pljevlja	3,047	
	Rožaje	3,332	
	Žabljak	745	
Ukupno		281.281	281.281

IZLOŽENOSTI PREMA VRSTI DJELATNOSTI

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Vrsta izloženosti	Bruto izloženosti ²	Ispravka vrijednosti	Neto izloženosti
Kredit i potraživanja od banaka	97.912	-	97.912
Kredit i potraživanja od klijenata	320.722	37.335	283.387
- Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	11.208	209	10.999
- Rudarstvo	51	23	28
- Proizvodnja	21.139	10.849	10.290
- Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	406	13	393
- Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	2.063	75	1.988
- Građevinarstvo	15.267	3.877	11.390
- Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila i motorcikala	59.608	10.419	49.189
- Transport i skladištenje	4.236	608	3.628
- Usluge smještaja i ishrane	20.080	2.727	17.353
- Informisanje i komunikacije	2.122	110	2.012
- Finansijska djelatnost i djelatnost osiguranja	2.921	47	2.874
- Poslovanje nekretninama	5.146	803	4.343
- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	5.160	919	4.241
- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	663	131	532
- Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno	4.164	72	4.092
- Obrazovanje	76	4	72
- Zdravstvena i socijalna zaštita	2.533	35	2.498
- Umjetnost, zabava i rekreacija	425	8	417
- Ostale uslužne djelatnosti	628	16	612
- Fizička lica	160.663	6.332	154.331
- Nerezidenti	2.163	58	2.105
Ukupno	418.634	37.335	381.299

² Bruto izloženost je zbir potraživanja po osnovu kredita, protestiranih garancija, forfetinga i potraživanja po osnovu kamata umanjениh za vremenska razgraničenja naknada.

IZLOŽENOSTI PREMA PREOSTALOM DOSPIJEĆU

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Vrsta bruto izloženosti	do 1 godine	od 1 do 5 godina	Preko 5 godina	Ukupno
Kredit i potraživanja od banaka	96.899	-	1.013	97.912
Kredit i potraživanja od klijenata	74.420	112.059	134.243	320.722
- Finansijske institucije	24	722	-	746
- Nevladine organizacije	72	652	1.829	2.553
- Privredna društva	52.521	63.603	23.880	140.004
- Preduzetnici	101	282	38	421
- Fizička lica	9.686	43.453	105.436	158.575
- Kreditne kartice	2.900	1.300	-	4.200
- Država i državne institucije	8.565	1.789	2.500	12.854
- Regulatorna agencija	-	-	560	560
- Investicioni fondovi	551	258	-	809
Ukupno	171.319	112.059	135.256	418.634

REZERVE ZA NEKVALITETNU AKTIVU

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Opis	Nedospjela bruto izloženost	Dospjela neplaćena bruto izloženost	Ispravka vrijednosti
Izloženosti klasifikovane kao nekvalitetna aktiva	10.783	38.850	30.378

NEKVALITETNA AKTIVA PO GEOGRAFSKIM PODRUČJIMA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Vrsta izloženosti	Nedospjela bruto izloženost	Dospjela neplaćena bruto izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Regulatorne rezerve
Crna Gora	10.761	38.837	30.344	19.254	30.288
- C1	2.240	286	1.027	1.499	1.027
- C2	1.205	453	765	893	761
- D	1.293	3.706	2.622	2.377	2.621
- E	6.023	34.392	25.930	14.485	25.879
Ostale zemlje	22	13	34	1	30
- C1	9	2	11	0	9
- C2	5	4	9	0	8
- D	6	3	9	0	9
- E	2	4	5	1	4
Ukupno krediti i plasmani klijentima	10.783	38.850	30.378	19.255	30.318

PROMJENE U REZERVAMA ZA KREDITNA POTRAŽIVANJA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Opis	Ispravka vrijednosti po osnovu kredita	Ispravka vrijednosti po osnovu izdatih garancija	Ispravka vrijednosti po osnovu potraživanja kamata	Ispravka vrijednosti po osnovu forfetinga	Ukupno
Stanje na dan 1. januar 2015. godine	42.630	523	5.215	1.779	50.147
Trošak umanjenja vrijednosti u toku godine	1.124	(5)	2.451	859	4.429
Ispravke vrijednosti prodatih plasmana u toku godine	5.132	11	445	-	5.588
Ukidanje ispravke vrijednosti	(18.161)	(42)	(4.627)	1	(22.829)
Ukupno	30.725	487	3.484	2.639	37.335

VII. STANDARDIZOVANI PRISTUP ZA PONDERISANJE IZLOŽENOSTI

(1) Banka klasifikuje bilansne i vanbilansne izloženosti, osim izloženosti koje se oduzimaju od sopstvenih sredstava i izloženosti za koje se potrebni kapital izračunava primjenom metodologije za izračunavanje potrebnog kapitala za tržišne rizike, u kategorije i ponderiše ponderom rizika definisanim Odlukom o adekvatnosti kapitala. Banka ne koristi rejting eksternih institucija za izračunavanje pondera rizika pojedinih izloženosti.

PONDERISANA BILANSNA AKTIVA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Opis ponderisane kategorije	Bruto izloženost	Rezervacije za rizik	Neto izloženost	Rizikom ponderisana izloženost
	1	2	3=1-2	4
Ponder rizika 0%	196.588	785	195.803	-
Ponder rizika 10%	-	-	-	-
Ponder rizika 20%	47.204	-	47.204	9.441
Ponder rizika 35%	19.253	246	19.007	6.652
Ponder rizika 50%	72.620	1.529	71.091	35.546
Ponder rizika 75%	138.248	1.760	136.488	102.365
Ponder rizika 100%	163.147	66.255	96.892	96.892
Ponder rizika 150%	64	13	51	77
Ponder rizika 350%	-	-	-	-
Ukupno rizikom ponderisana bilansna aktiva	637.124	70.588	566.536	250.973

PONDERISANA VANBILANSNA AKTIVA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Opis ponderisane kategorije	Bruto izloženost	Rezervacije za rizik	Neto izloženost	Rizikom ponderisana
	1	2	3=1-2	4
Ponder rizika 0%	2.400.152	-	2.400.152	-
Ponder rizika 10%	-	-	-	-
Ponder rizika 20%	2.833	-	2.833	113
Ponder rizika 35%	-	-	-	-
Ponder rizika 50%	31.998	355	31.643	7.911
Ponder rizika 75%	-	-	-	-
Ponder rizika 100%	6.892	400	6.492	6.492
Ponder rizika 150%	-	-	-	-
Ponder rizika 350%	-	-	-	-
Ukupno rizikom ponderisana vanbilansna aktiva	2.441.875	755	2.441.120	14.516

POTREBA ZA KAPITALOM PO OSNOVU OSTALIH RIZIKA

Na dan 31. decembra 2015. godine

u hiljadama EUR

Opis potrebe za kapitalom	Bruto izloženost	Potreba za kapitalom
Potrebni kapital za opšti rizik dužničkih instrumenata (metod dospjeća)	-	-
Potrebni kapital za specifični rizik dužničkih instrumenata	-	-
Potrebni kapital za pozicijski rizik po osnovu pozicija u vlasničkim instrumentima	-	-
Potrebni kapital za rizik zemlje	102.423	8.004
Potrebni kapital za operativni rizik	-	6.171

VIII. OPERATIVNI RIZIK

- (1) Za svrhe izračunavanja minimalnih zahtjeva za kapitalom za operativni rizik, Banka koristi jednostavnu metodologiju definisanu Odlukom Centralne Banke Crne Gore o adekvatnosti kapitala banaka.

IX. TEKUĆA ULAGANJA U AKCIJE PRAVNIH LICA

- (1) Banka je na 31.12.2015. godine imala ulaganja u hartije od vrijednosti namijenjene trgovanju, hartije od vrijednosti namijenjene prodaji i ulaganje u kapital.
- (2) Hartije od vrijednosti koje se drže radi trgovine predstavljaju hartije od vrijednosti koje se drže radi ostvarivanja dobiti od prodaje u kratkom vremenskom roku. Hartije od vrijednosti kojima se trguje inicijalno se iskazuju po nabavnoj vrijednosti, a na dan bilansa po tržišnoj vrijednosti. Svi realizovani i nerealizovani dobiti po osnovu prodaje, odnosno promjene tržišne vrijednosti ovih hartija od vrijednosti se priznaju u bilansu uspjeha.

HARTIJE OD VRIJEDNOSTI NAMIJENJENE TRGOVINI

Na dan 31. decembra 2015. Godine

u hiljadama EUR

Opis	VISA	Elektroprivreda AD Podgorica	Lutrija AD Podgorica
Stanje na dan 1. januar 2015. godine	1,825	163	23
Priliv po osnovu prodaje tokom godine	-	-	-
Realizovani dobiti / gubici	-	-	-
Nerealizovani dobiti / gubici	374	25	(6)
Efekti kursnih razlika	205	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2015. godine	2.404	188	17

Banka klasifikuje ulaganja kao hartije od vrijednosti namijenjene prodaji ukoliko se knjigovodstvena vrijednosti nadokaduje kroz transakcije prodaje, a ne kroz nastavak korišćenja.

HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU

Na dan 31. decembra 2015. Godine

u hiljadama EUR

Opis	Montenegroberza AD, Podgorica	SWIFT	Lovćen osiguranje AD, Podgorica
Stanje na dan 1. januar 2015. godine	98	31	23
Priliv po osnovu prodaje tokom godine	-	-	-
Realizovani dobiti / gubici	-	2	-
Nerealizovani dobiti / gubici	(1)	-	(17)
Efekti kursnih razlika	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2015. godine	97	33	6

Ulaganje u kapital Banka iskazuje po istorijskom trošku ulaganja.

ULAGANJA U KAPITAL

Na dan 31. decembra 2015. Godine

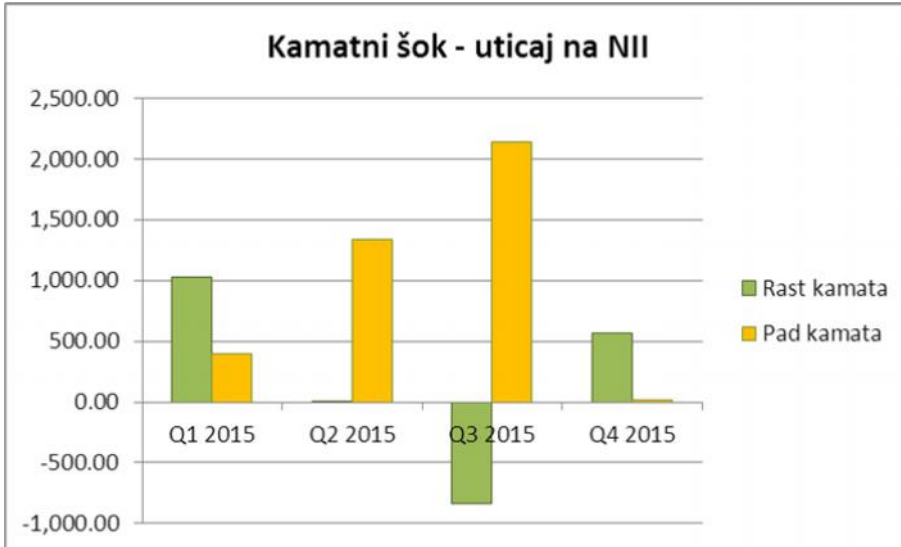
u hiljadama EUR

Opis	Centralna depozitarna agencija, AD Pogorica
Stanje na dan 1. januar 2015. godine	75
Priliv po osnovu prodaje tokom godine	-
Realizovani dobiti / gubici	-
Nerealizovani dobiti / gubici	-
Efekti kursnih razlika	-
Stanje na dan 31. decembra 2015. godine	75

Banka je utvrdila fer vrijednost na osnovu broja akcija i tržišne vrijednosti istih.

X. IZLOŽENOST RIZIKU KAMATNE STOPE IZ BANČINE KNJIGE

- (1) Na kraju 2015. godine, kamatna stopa iz bankarske knjige Banke nije imala značajan uticaj na neto prihod od kamate bilo da se radi o scenariju smanjenja ili povećanja stopa

- (2) Struktura Bančine aktive i pasive osjetljive na promjenu kamatne stope bila je takva da je neto prihod od kamata bio većim dijelom zaštićen od naglih promjena kamatnih stopa tokom 2015. godine.

XI. TEHNIKE UBLAŽAVANJA RIZIKA

XI.1. Politike i procedure za prihvatanje i upravljanje kolateralom

- (1) Politike i procedure vezane za upravljanje kolateralom su definisane u Propisu o procjeni kolaterala Banke.
- (2) Upravljanje kolateralom, kao tehnika ublažavanja rizika koju Banka koristi, je definisano sljedećim:
- prihvatljivom pravnom formom i vrstama kolaterala;
  - kriterijumima koji se koriste prilikom procjene kolaterala po vrsti;
  - pravnom primjenom;

- tehnikama procjene kolaterala;
  - procjenom adekvatnosti kapitala;
  - procedurama za upravljanje kolateralom u slučaju iznenadne promjene njegove vrijednosti, raspoloživosti ili primjenljivosti;
  - praćenjem vrijednosti kolaterala
- (3) Propis o procjeni kolaterala definiše principe procjene kolaterala u CKB-u, kao i odgovornosti i nadležnosti organa u procesu procjene kolaterala. Propis pokriva sve segmente klijenata.
- (4) Svi isplaćeni krediti treba da se naplate prvenstveno iz poslovanja kompanije (gotovinskog toka), budžeta opštine ili dužnikovih prihoda.
- (5) Sekundarni izvor otplate duga je kolateral.
- (6) U slučaju bilo kakve negativne promjene u dužnikovoj sposobnosti otplate duga, Banka kao faktore ublažavanja rizika prihvata one kolaterale koji su dovoljno likvidni, čija je vrijednost tokom vremena stabilna i koji se mogu realizovati u razumnom vremenskom roku.

XI.2. Opis osnovne vrste kolaterala

- (1) Kolaterali prihvatljivi za Banku su:
- keš kolateral;
  - zaloga na pokretnu imovinu;
  - hipoteka na nepokretnosti;
  - drugi materijalni kolateral (polisa osiguranja itd.);
  - mjenica;
  - ovlašćenje za naplatu;
  - garancije, jemstva.

XII. ZAVRŠNE ODREDBE

Javno objavljivanje podataka Banke za 2015. godinu stupa na snagu danom usvajanja od strane Menadžment komiteta.